

Palvelukuvauksen valmistelu: Laitoshoidon Lape-työryhmä yhteistyössä Helsingin ja Espoon asumisharjoittelusta vastaavien esimiesten kanssa.

Palvelukuvaus

Palvelukuvauksen avulla on tarkoitus selvittää ja jäsentää Uudenmaan tasolla (summatieto) yksittäisen palvelun/palvelukokonaisuuden sisältö ja luoda ymmärrystä siitä, miltä Uudenmaan maakunnan alueella toimiva ko. palvelukokonaisuus tällä hetkellä näyttää. Ymmärryksen pohjalta pystytään luomaan kokonaiskuva ja näkemystä tulevaisuuteen, ts. miltä palveluiden tulee näyttää ja minkälaisia palvelukokonaisuuksia tulee muodostaa vuoden 2019 jälkeen. Tällä lomakkeella kerättyä laadullista dataa hyödynnetään mm. maakuntastrategian ja sen sisältämän palvelustrategian valmisteluprosessissa.

Kuvauksen tulee kattaa kaikkien tehtäviä luovuttavien organisaatioiden (kuntien) palvelut. Niissä palveluissa/lomakkeen osissa, joissa tämä ei ole mahdollista, laaditaan erilliset kuvaukset. Valmisteluryhmän puheenjohtaja linjaa tarvittaessa käsiteltävää palvelu-/tehtävävalikoimaa muutosjohtajaa konsultoiden.

Palvelukokonaisuuden nimi:	Lastensuojelun Asumisharjoittelu (Helsinki)
<i>Palvelun sisältö</i>	Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla (LsL 417/2007, § 49). Asumisharjoittelu on tarkoitettu lastenkodeista itsenäistyville lapsille, jotka eivät tarvitse enää laitoshuoltoa ja valvontaa ympärivuorokautisesti, mutta tarvitsevat vielä vahvaa itsenäistymisen tukea. Asumisharjoittelussa ei ole mahdollisuutta käyttää rajoitustoimenpiteitä.
<i>Palvelujen käyttäjät, käyttäjäryhmät</i>	Lastenkodista itsenäistyvät, huostassa olevat lapset. Asiakkaina voivat olla myös avohuollon tukitoimena sijoitetut lapset, mikäli lapsen ja perheen tilanne on arvioitu siten, että lapsi ei voi palata takaisin kotiinsa. Avohuollon sijoitus edellyttää aina huoltajan suostumuksen. Asumisharjoitteluun tuleva lapsi on pääsääntöisesti 17 vuotta täyttänyt ja peruskoulun suorittanut. Asumisharjoittelussa lapset opettelevat hoitamaan asioitaan itsenäisesti ohjaajien tuen avulla. Ohjaajat auttavat lasta arjen toiminnoissa (siivous, ruuanlaitto, vaatehuolto, rahankäyttö yms.), tukevat koulunkäynnissä sekä opastavat virastoasioinnissa (työ- ja elinkeinotoimisto, verovirasto ym.). Ohjaajat auttavat lasta hänen verkostonsa kartoittamisessa ja vahvistamisessa. Tavoitteena on, että saavuttaessaan täysikäisyyden, lapsi on valmis muuttamaan itsenäiseen asumiseen kuten jälkihuollon tukiasuntoon, opiskelija-, kaupungin tai muun toimijan asuntoon.
<i>Palvelujen käyttäjien määräytyminen</i>	Asumisharjoitteluun tullaan Helsingissä asiakasohjausyksikön kautta. Lapsen vastuusosiaalityöntekijä tekee paikkavarauksen siinä vaiheessa kun lapsen huoltajien, lastensuojelulaitoksen työntekijöiden ja vastuusosiaalityöntekijän arvion mukaan lapsi ei ole enää ympärivuorokautisen laitoshoidon tarpeessa, mutta tarvitsee vahvaa tukea itsenäistymiseen liittyvissä asioissa.

	<p>Espoossa asumisharjoitteluun haetaan sosiaalityöntekijän toimesta Tukipalveluyksikön asiakasohjauksen kautta. Palveluun tullaan sosiaalityöntekijän tekemän tuetun asumisen päätöksen nojalla, eikä asumisharjoittelu ole sijaishuoltoa, vaan kuuluu tehostetun perhetyön palvelumuotoihin. Ylläpidosta vastaavat pääasiallisesti lapsen vanhemmat tai lapsella voi olla omia tuloja.</p> <p>Muissa kunnissa ei asumisharjoitteluun ole varsinaista asiakasohjausrakennetta, vaan laitosten yhteydessä toimiviin asumisharjoittelupaikkoihin ohjaututaan laitoksen, asiakkaan ja sosiaalityön yhteisellä sopimuksella. Erilliset, räätälöidyt ratkaisut puolestaan tehdään sosiaalityöntekijän toimesta.</p>
<i>Palvelutarpeen selvittäminen</i>	Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi palvelun tarpeen yhdessä lapsen sijaishuoltopaikan, lapsen sekä hänen vanhempiansa kanssa.
<i>Vaikuttavuus</i>	Varsinaisia vaikuttavuuden mittareita ei asumisharjoittelun osalta ole käytössä.
<i>Sidosryhmät ja kumppanuudet</i>	<p>Lastensuojelun asumisharjoittelu on Helsingissä osa lastenkotitoimintaa ja siten osa sijaishuollon kokonaisuutta. Espoossa asumisharjoittelu kuuluu avohuollon palveluihin ollen osa tehostetun perhetyön palveluita. Asumisharjoittelu tekee yhteistyötä lastenkotien, arviointi- ja vastaanottolaitosten, asiakasohjausyksikön, sijoituksen sosiaalityön sekä jälkihuollon kanssa.</p> <p>Lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyviä yhteistyökumppaneita ovat koulut, oppilaitokset, Ohjaamo, TE-keskukset, lasten- ja nuorisopsykiatrian poliklinikat, nuorisoasemat, päihdepsykiatrian poliklinikka sekä erikoisairaanhoidon (HYKS, lasten ja nuorten sairaala) yksiköt.</p> <p>Asumiseen liittyvissä asioissa tehdään yhteistyötä asuntotoimen, yksityisten vuokranantajien, NAL:on ja Nuorisosäätiön kanssa.</p>
<i>Palvelulupaus</i>	-
<i>Henkilöstö</i>	<p>Helsinki: Asumisharjoittelussa hoito- ja kasvatustyöstä vastaavat 11.1.2018 12 ohjaajaa, joista pääosalla 10 on sosionomi (AMK)-tutkinto sekä yhdellä koulutason koulutus (lähihoitaja+ päihdetyön ammattitutkinto) ja yhdellä sosionomi (YAMK)-tutkinto. Lisäksi asumisharjoittelun käytettävissä on psykologin ja toimistosihteerin palvelut. Asumisharjoittelun kokonaisuudesta vastaa johtava ohjaaja.</p> <p>Asumisharjoitteluyksikkö vastaa lapsen ylläpidosta, mikäli hänellä ei ole omia tuloja. Ravintomenojen ja pienehköjen käyttömenojen kattamiseen käytetään ohjeellisenä 10 -17-vuotiaan lapsen ja yksin asuvan aikuisen toimeentulotuen perusosi</p> <p>Asumisharjoittelun ohjaajat työskentelevät kaikkina viikonpäivinä yleisimmin 8 -20 ja tarvittaessa 8-22 välisenä aikana, myös juhlapäyhinä. Lapset tavoittavat työntekijät työvuorojen puitteissa. Lapsen ollaan yhteydessä tarvittaessa päivittäin esim. puhelimitse ja lasta tavataan vähintään kaksi kertaa viikossa. Tapaamistiheys määräytyy lapsen yksilöllisen tarpeen mukaan.</p> <p>Asumisharjoittelun ohjaaja toimii omaohjaajana kolmelle lapselle. Ohjaajat tekevät esittelykäyntejä laitoksiin, tapaavat asumisharjoittelusta kiinnostuneita lapsia ja yhteistyökumppaneita. Lasten tapaamiset aloitetaan aina ennen asumisharjoitteluun muuttoa. Ennen asumisharjoitteluun muuttoa lapsi ja hänen huoltajansa hyväksyvät ja allekirjoittavat asumisharjoittelu sopimuksen (säännöt). Pääsääntöisesti asumisharjoittelu päättyy kun lapsi saavuttaa täysi-ikäisyyden.</p>

	<p>Espoo: Lystimäen lastensuojelupalveluissa on yksi asumisharjoittelun ohjaaja, jolla on lapsikohtaisesti valikoitunut työpari tehostetun perhetyön tiimistä. Osan asiakkaista kohdalla perhetyöntekijä voi olla jo työskennellyt ennen asumisharjoitteluun tuloa lapsen ja hänen perheensä kanssa. Asumisharjoitteluasunnot ovat Lystimäen yksikön pihapiirissä ja yöllä lapset saavat tarvittaessa tukea avohuollon sijoitusosastolta.</p> <p>Muut Uudenmaan kunnat: Muissa Uudenmaan kunnissa asumisharjoittelua on järjestetty vain räätälöiden, eikä se ole rakenteissa pysyvänä palvelumuotona. Asumisharjoittelun tukityö on järjestetty tarpeen mukaan joko jälkihuollon- tai sijaishuollon sosiaaliohjauksesta tai ostopalveluna.</p>
<p><i>Resurssit</i></p>	<p>Vuonna 2017 asumisharjoittelussa toteutui Helsingissä 12 447 asumisvuorokautta. Asiakkaita vuoden aikana oli 77. Asumisharjoittelun kustannukset vuonna 2017 olivat 1 085 763€ (alustava tieto). Hoitovuorokauden hinta oli 89 €.</p> <p>Muista kunnista eriteltyä tietoa hoitovuorokausista tai kustannuksista ei ole saatavilla.</p>
<p><i>Hyvät käytännöt, kehittämishankkeet</i></p>	<p>Helsinki: Asumisharjoittelu on osa Helsingin lastensuojelun laitoshoidon kehittämisen päälinjat koskevat myös asumisharjoittelua. Helsingin lastenkodeista muodostettiin vuonna 2013 suurempia hallinnollisia kokonaisuuksia, jotta lasta voitaisiin hoitaa samassa lastenkodissa kaikissa hoidon vaiheissa. Tässä yhteydessä eri lastenkotien asumisharjoittelutoiminnoista muodostettiin nykyinen, itsenäinen lastensuojelun asumisharjoitteluyksikkö. Muutoshankkeen jälkeen toiminnassa on kiinnitetty erityistä huomiota lastenkotitoiminnan muutosvalmiuteen, jotta lastenkotitoiminnan yksiköt jatkossakin voivat joustavasti vastata asiakaskunnan tarpeisiin. Kokemus aiemmista muutoksista on hyödyksi tulevaisuuden muutoshaasteisiin vastattaessa asiakaslähtöisellä tavalla.</p> <p>Lastenkotitoiminnassa on otettu käyttöön ohjeistus ”Itsenäistävästä työ lastenkodeissa ja asumisharjoittelussa”. Ohjeistuksen on laatinut työryhmä, jossa on lastenkotien ja asumisharjoittelun lisäksi ollut edustettuna sijoituksen sosiaalityö, jälkihuollon sosiaalityö sekä jälkihuollon tukiasunnot. Ohjeistuksessa on kuvattu itsenäistävän työn prosessi, rakenteet ja sisältöä.</p> <p>Lisäksi työryhmä laati lapsen itsenäistymistaitojen arviointilomakkeen. Lomakkeen tarkoitus on arvioinnin lisäksi suunnata työskentelyä itsenäistymisen kannalta keskeisiin taitoihin ja valmiuksiin.</p> <p>Asumisharjoittelun osalta erikseen on päätetty vuoden 2018 tavoitteiksi seuraavat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Palvelukuvaus asumisharjoittelusta tehdään. • Päivätoiminnan kehittäminen lapsille, joilla ei ole päiväohjelmaa (koulu, työ tmv.) • Itsenäistymistä tukeva arviointilomake on käytössä. <p>Espoo: Asumisharjoittelu on osa avohuollon palveluita. Asumisharjoittelu palveluna sisältyy tehostetun perhetyön omavalvontasuunnitelmaan. Palvelun sisällöstä on laadittu kuvaus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alkukartoitusjaksolla selvitetään nuoren sitoutumista, motivaatiota ja valmiuksia itsenäiseen asumiseen ennen muuttoa.

	<ul style="list-style-type: none"> • Ohjausta yksilö- ja perhetapaamisissa 3-5 kertaa viikossa ensimmäisinä asumisviikkoina, myöhemmin 1-3 kertaa viikossa nuoren ja hänen perheensä tilanteesta riippuen. • Vertaisryhmätapaamisia • Yhteydenpito nuoren verkostoihin • Asiakaslähtöinen työskentely alkukartoituksessa asetettujen tavoitteiden mukaisesti • Ympäri vuorokautinen neuvonta puhelimitse avoimuuden sijoitusosastolta <p>Työskentely edellyttää nuorelta sitoutumista ja valmiutta ottaa vastuuta omasta elämästään. Jos nuorella ei ole päiväohjelmaa, hänelle etsitään opiskelu-, työ-, harjoittelu- tai kuntoutuspaikka. Perheeltä palvelu edellyttää tiivistä yhteydenpitoa ja taloudellista tukea.</p> <p>Muiden kuntien osalta asumisharjoittelua ei ole vakiintuneena palveluna, eikä sitä niin ollen ole myöskään kehitetty. Joissain kunnissa asumisharjoittelua on ostettu tuetun asumisen palveluna, joka on kilpailutettu jälkihuollon palveluna. Vantaa alkoi kehittää asumisharjoittelua vuoden 2018 lopulla.</p>
<p><i>Palvelujen yhdyspinnat ja yhteistyö muiden palveluiden kanssa</i></p>	<p>Lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiseksi tiivistä yhteistyötä tehdään mm. jälkihuollon, sosiaalityön, päihdepalveluiden, koulujen, terveyskeskusten, lasten- ja nuorisopsykiatrian toimijoiden, Ohjaamon sekä tarvittaessa poliisin ja rikosseuraamusviraston kanssa sekä kolmannen sektorin kanssa.</p>
<p><i>Palvelun laatu</i></p>	<p>Helsinki: Henkilöstöä rekrytoitaessa noudatetaan edellytetyjä pätevyysvaatimuksia ja vakinaisella henkilökunnalla on tehtävänsä soveltuva koulutus. Rekrytoinneissa selvitetään myös palkattavan terveydentila ja sopivuus tehtävään yhdessä työterveyskeskuksen kanssa. Lasten kanssa työskenteleviltä edellytetään rikosrekisteriote ennen työsopimuksen laatimista.</p> <p>Asumisharjoittelussa on laadittu omavalvontasuunnitelma, joka on asiakkaiden saatavilla. Kaikissa asumisharjoitteluasunnoissa on asukaskansio joka pitää sisällään kiinteistön turvallisuussuunnitelman ja järjestyssäännöt, omavalvontasuunnitelman ja tärkeät yhteystiedot (esim. sosiaalipäivystys, terveydenhuolto ja hätäkeskus).</p> <p>Espoo: Asumisharjoittelu sisältyy tehostetun perhetyön omavalvontasuunnitelmaan. Asumisharjoittelun ohjaajalla on sama koulutus- ja pätevyysvaatimus kuin tehostetun perhetyön työntekijöillä: alempi korkeakouluasteen tutkinto sosiaali-, terveys- tai kasvatusalalta. Työaika muotona on keskimääräinen yleistyöaika. Työt tehdään enimmäkseen arkisin klo 8-20 aikana, mutta toisinaan asiakastapaamisia järjestetään myös viikonloppuisin.</p>
<p><i>Toiminnalliset ja taloudelliset mittarit</i></p>	<p>Helsinki: Tiedonsaannin lähteet:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jatkuvan arvioinnin malli (hoito- ja kasvatussuunnitelma), asiakastyön vaikuttavuustiedon hyödyntäminen 2. Talousseuranta (BO-infoview) 3. Asiakaspalautetieto, jota saadaan eri väyliä pitkin, mm. Nuorten foorumi sekä hoito- ja kasvatussuunnitelman neuvottelut.

	<p>Effica-asiakastietojärjestelmä mahdollistaa tilastotiedon keräämisen kaupungin tilastoportaaliin, jonka avulla käyttöastetta seurataan.</p> <p>Espoo: Asiakaskohtaisesti tilannetta seurataan yhteistyössä asiakkaan, hänen vanhempiansa sekä sosiaalityöntekijän kanssa. Seurantatieto kirjataan asiakastietojärjestelmään (Effica). Tehostetun perhetyön asiakkailta (ml asumisharjoittelu) kerätään palautetta työskentelyn päätteeksi. Arviointia palvelun vaikuttavuudesta halutaan kerätä myös sosiaalityöntekijöiltä. Lisäksi palautetta saadaan satunnaisesti perhe- ja sosiaalipalveluiden palautelinkin sekä espoo.fi -sivuston palautelinkin kautta.</p>
<i>Osallisuus ja vaikuttaminen</i>	<p>Helsingin lastenkotitoiminnalla on yhteinen nuorten foorumi, jonka tarkoituksena on kuulla yhdessä eri lastenkotien ja asumisharjoittelun asiakkaita. Lastenkotitoiminnan esimieskokouksessa käydään säännöllisesti läpi nuorten foorumin kuulumiset ja kaksisuuntaisesta tiedonkulusta huolehditaan yhdessä.</p> <p>Pienemmissä kunnissa osallisuus toteutuu prosessikohtaisesti palvelun ollessa räätälöity.</p>
<i>Kielelliset oikeudet</i>	<p>Lapsen äidinkieli otetaan huomioon sijoituspäätöstä tehtäessä. Tarvittavat asiakirjat käännetään tulkkien avulla ja tulkkipalveluita käytetään asiakasneuvotteluissa tiedonkulun ja asiakasperheen kuulluksi tulemisen varmistamiseksi. Henkilökunnan kielitaito huomioidaan lapsen asioista vastaavaa omaohjaajaa valittaessa.</p> <p>Asumisharjoittelua ei ole tällä hetkellä Helsingissä tarjolla ruotsin kielellä eli omaohjaajatyöskentelyä ei pystytä tarjoamaan ruotsiksi. Pienemmissä kunnissa, joissa palvelu on räätälöity asiakaskohtaisesti, voidaan äidinkieli mahdollisuuksien mukaan huomioida esim. ostopalvelua hankittaessa.</p>
<i>Muutoksen mahdollisuudet ja muutos asiakasnäkökulmasta</i>	<p>Asumisharjoittelu nähdään omana kokonaisuutenaan jatkossakin, mutta edelleen osana lastensuojelun laitoshoidtoa. Tulevaisuudessa tulee olla mahdollisuus laajentaa asumisharjoittelu koko maakunnan alueelle maakunnan omana toimintana. Palvelun organisoimista ja saatavuutta tulee jatkossa selvittää ja tarvetta kartoittaa. Vantaa suunnittelee oman asumisharjoittelukokonaisuuden muodostamista vuonna 2019, valmistelut ovat jo käynnissä.</p> <p>Jatkossa tulee selvittää myös toiminnan järjestämisen eri tapoja eli sekä laitosten yhteydessä olevan itsenäistymisharjoittelun (laitosrakennuksissa olevat erilliset yksöt) että erillisenä toimivan asumisharjoittelun palvelujen sisältöjen yhtenäistämisen tarkoituksenmukaisuutta.</p> <p>Asumisharjoittelun nähdään rakentuvan ensisijaisesti laitoshoidon yhteyteen. Tavoitteena on, että asumisharjoittelua olisi jatkossa tarjolla kaikissa Uudenmaan kunnissa, joissa on maakunnan omia laitoshoidon yksiköitä. Lisäksi palvelua tulisi mahdollisuuksien mukaan olla sellaisten kuntien alueella, joissa toimii toisen asteen oppilaitoksia, joissa opiskelee sijaishuollon asiakaslapsia.</p>
<i>Muutoksen uhat</i>	<p>Helsingin asumisharjoittelun palvelu toteutuu Helsingin kaupungin asunnoissa. Uhkana maakuntatasoisen palvelun tarjoamiseksi voi muodostua se, voiko kaupungin asuntoihin asuttaa muiden kuntien sijaishuollossa olevia asukkaita. Mikäli asuntoja saataisiin usean kunnan alueelta, muodostuu uudeksi haasteeksi henkilökunnan riittävyys eli alueellisen lähiohjauksen kattavuus. Asumisharjoittelussa on ylläpidettävä muutosvalmiutta ja ketteryyttä vastata asiakaskunnan muuttuviin tarpeisiin ja asiakkaiden vaihtelevaan määrään.</p>

	<p>Asumisharjoittelu on profiloitunut vastaamaan erilaisten asiakkaiden tarpeisiin itsenäistymisen näkökulmasta. Käytännön kokemus on vahvistanut osaamista ja hionut yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Lapsen yksilölliset tarpeet otetaan huomioon. Tehdyn asiakastyön myötä kertyneen osaamisen säilymisestä on huolehdittava tulevaisuuden muutosten aikana. Asumisharjoittelua rakenteistettaessa maakunnalliseksi palveluksi tulee välttää yksilöllisen räätälöinnin mahdollisuuksien liiallista kapeutumista.</p> <p>On uhkana, että ruotsinkielisen palvelun tarjoamisen mahdollisuudet jäävät edelleen olemattomiksi.</p>
<p><i>Muut toiminta- ympäristön muutokset</i></p>	<p>Monista kulttuureista oleva asiakaskunta asettaa enenevästi osaamisen haasteita omaohjaajatyöhön. Kulttuuriset erot vaikuttavat asumisen tapoihin ja tuovat oman lisänsä itsenäistymisen opetteluun.</p>